

Ai sesizat nereguli în ziua votării? Anunță-ne!

Misiunea de Observare Promo-LEX
Alegeri prezidențiale și referendum republican constituțional

Ai sesizat nereguli în ziua votării? Anunță-ne!

sesizare@promolex.md

telefon: 068 43 83 23

Whatsapp, Telegram, Viber

Promo-LEX
Promovarea democrației și a drepturilor omului

Pentru ziua alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie, Promo-LEX pune la dispoziția cetățenilor o adresă de e-mail și un număr de telefon la care vor putea semnala anumite nereguli ale procesului electoral.

În situația în care ați fost martorii unei situații mai puțin obișnuite, vă îndemnăm să ne contactați la adresa: **sesizare@promolex.md** sau la numărul de telefon: **068 43 83 23**, valabil și pentru Viber, Telegram sau Whatsapp.

Promo-LEX a prezentat Raportul nr. 4 al Misiunii de observare a scrutinelor din 20 octombrie

Asociația Promo-LEX a prezentat astăzi cel de-al patrulea raport al Misiunii de observare (MO) a alegerilor prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie, care conține constatările din perioada 1 octombrie – 15 octombrie. Raportul reflectă în principal ultimele două săptămâni ale campaniei electorale, cadrul legal relevant acestui proces, prestația competitorilor electorali, dar și activitatea organelor electorale orientate spre pregătirea alegerilor din 20 octombrie.

Cadru legal. În procesul de observare, MO a constatat incertitudini privind aplicarea normelor legale ce vizează corupția electorală pasivă și activă. Pornind de la anunțul autorităților despre încheierea a peste 100 de procese-

verbale legate de coruperea electorală pasivă, MO constată însă că nu există informații privind începerea urmăririi penale, inclusiv pentru coruperea electorală. Promo-LEX recomandă organului de urmărire penală să facă toate demersurile necesare pentru eradicarea fenomenului de corupere electorală în ansamblu și nu doar în parte.

De asemenea, Promo-LEX a stabilit câteva argumente de ordin legal care demonstrează că activitatea electorală a BP Victorie nu poate fi mascată sub contracte de prestări servicii și voluntariat remunerate, așa cum s-ar pretinde.

Prestația competitorilor electorali. În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au identificat 1.799 de activități desfășurate de candidați și participanți la referendum, cu un număr semnificativ de evenimente organizate de PAS și Maia Sandu (615 activități). În cazul altor candidați – Alexandr Stoianoglo (PSRM) și Renato Usatîi (PN), au fost raportate 329 și, respectiv, 223 de activități. Activitățile de agitație electorală au inclus distribuirea materialelor informative, întâlniri cu alegătorii și dezbateri electorale.

În ceea ce privește publicitatea electorală, Promo-LEX a raportat 5.073 de cazuri de utilizare a diverselor forme de publicitate, cele mai comune fiind materialele printate (30%) și publicitatea sponsorizată (24%).

În privința activităților desfășurate de PR/BP Victorie, amintim că doar PR este înregistrat ca participant la referendum. Totuși, s-a constatat că organizatorii evenimentelor electorale fac parte din toate partidele componente ale BP Victorie, iar materialele de promovare folosite (genți, tricouri, panouri LED cu inscripția „Victorie”) provin majoritar de la BP Victorie. Astfel, promovarea electorală a referendumului este, de facto, realizată de același bloc a cărui înregistrare a fost refuzată de CEC.

Utilizare abuzivă a resurselor administrative a fost constatată în 114 cazuri, majoritatea fiind legate de Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) și Maia Sandu (105 cazuri). În activitățile de campanie au fost implicați mai mulți demnitari, în special de către Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS). Prim-ministrul Dorin Recean a avut întâlniri cu alegătorii, unde a discutat despre proiectele de integrare europeană și a încurajat susținerea pentru Maia Sandu. De asemenea, mai mulți miniștri au fost implicați în campania electorală, distribuind materiale promoționale în susținerea Maiei Sandu și a opțiunii „DA” la referendum.

De asemenea, au fost observate cazuri de utilizare a instituțiilor statului în scopul acumulării capitalului electoral, implicare a funcționarilor publici în activități electorale în timpul orelor de muncă, precum și atribuirea de merite de către candidați pentru lucrările publice realizate din fonduri publice.

Implicarea cultelor religioase în campaniile electorale. Promo-LEX a raportat alte 5 cazuri în care membri ai cultelor au fost implicați în activități de agitație electorală, în sprijinul unor candidați și utilizarea imaginii unor clădiri de cult în materialele de promovare electorală. Amintim că, implicarea bisericii în procesele electorale este interzisă.

Activități cu potențial de corupere. În perioada monitorizată au fost identificate mai multe activități, inclusiv oferirea de bani și bunuri pentru influențarea votului. În câteva cazuri este vizat BP Victorie, care a organizat evenimente în care au fost anunțate anumite beneficii pentru cetățenii moldoveni aflați în Rusia, precum și întâlniri electorale cu recompense. De asemenea, Victoria Furtună a fost implicată în cazuri de organizare a întâlnirilor electorale coordonate, care generează suspiciuni că s-ar fi plătit alegătorilor pentru participare la acestea.

Veniturile și cheltuielile concurenților electorali: În

perioada 20 septembrie – 13 octombrie, veniturile totale raportate de cei 11 concurenți pentru alegerile prezidențiale au fost de aproximativ 27,8 milioane de lei, care au provenit majoritatea din donațiile persoanelor fizice și transferurile din contul partidelor. În ceea ce privește cheltuielile, acestea au constituit aproximativ 24,7 milioane de lei, majoritatea fiind destinate produselor publicitare și materialelor promoționale.

Cheltuieli estimate de Promo-LEX. Monitorizarea civică a finanțării campaniei electorale a fost realizată în perioada 20 septembrie – 13 octombrie 2024, prin estimarea cheltuielilor competitorilor electorali și compararea acestora cu sumele declarate la Comisia Electorală Centrală (CEC). Estimările pentru cheltuielile neraportate includ recompensele pentru voluntari și agitatori, materialele promoționale, publicitatea pe rețelele sociale și organizarea de evenimente. În cadrul alegerilor prezidențiale, cheltuielile neraportate s-au ridicat la cel puțin 4.066.387 de lei, majoritatea fiind legate de materiale promoționale (81%). Pentru referendum au fost estimate cheltuieli neraportate de 4.675.512 lei, cu o concentrare similară pe materialele promoționale (64%) și publicitatea pe rețelele sociale (16%).

Discursul de ură și instigare la discriminare. În perioada 23 septembrie – 6 octombrie 2024, au fost identificate 23 de cazuri de discurs de ură, dintre care 19 în context electoral. Acestea au avut loc predominant prin intermediul aplicațiilor mobile și la evenimente publice, având la bază, cel mai des, criterii precum „orientarea sexuală/identitate de gen” și „sănătate”.

Raportul nr. 4 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Pentru ziua alegerilor, Promo-LEX pune la dispoziția cetățenilor o adresă de e-mail și un număr de telefon la care vor putea semna anumite nereguli ale procesului electoral. În situația în care ați fost martorii unei situații mai puțin

obișnuite, vă îndemnăm să ne contactați la adresa: sesizare@promolex.md sau la numărul de telefon: 068 43 83 23, valabil și pentru Viber, Telegram și Whatsapp.

Misiunea de observare este susținută financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Uniunea Europeană și Fondul German Marshall din SUA, Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Organizația Internațională a Francofoniei și Fundația Soros Moldova. Misiunea de observare este realizată sub egida Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

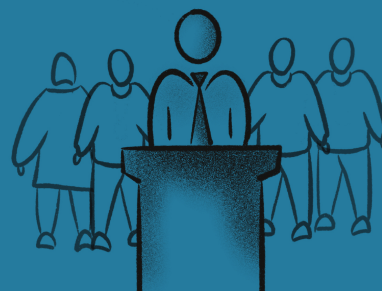
**RAPORTUL nr. 4 | Misiunea
Promo-LEX de Observare a
alegerilor prezidențiale și a
referendumului republican
constituțional din 20
octombrie 2024**

Implicarea demnitarilor în campania electorală. Abuzul de resurse – o practică

constantă

Implicarea demnitarilor în campania electorală.
Abuzul de resurse – o practică constantă

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Utilizarea abuzivă a resurselor administrative în campania electorală rămâne a fi un subiect sensibil în Republica Moldova. Constatările observatorilor Promo-LEX, sintetizate în [Raportul nr. 3](#) al Misiunii de observare a alegerilor din 20 octombrie, sugerează că practica este răspândită pe larg. Pentru a asigura un proces electoral echitabil, este esențial ca autoritățile să intervină pentru a preveni și sancționa astfel de comportamente, asigurând astfel respectarea principiilor democratice și a statului de drept.

Menționăm că utilizarea abuzivă a resurselor administrative poate distorsiona competiția electorală, oferind un avantaj incorect candidaților susținuți de anumiți demnitari sau funcționari publici. Astfel, apariția acestor cazuri subminează percepția publică asupra echității și imparțialității procesului electoral. Participarea demnitarilor la activități de campanie, chiar și în timpul zilelor libere, poate influența opinia alegătorilor prin asocierea acestor persoane cu autoritatea și prestigiul funcției deținute. De asemenea, utilizarea resurselor

administrative în scopuri electorale poate duce la o pierdere de încredere în instituțiile publice și în imparțialitatea acestora.

De-a lungul timpului, abuzul de resurse administrative a reprezentat o practică „normală” a concurențelor electorali, în pofida faptului că Promo-LEX a recomandat autorităților, în mod constant, să revizuiască atitudinea asupra acestei probleme. Pentru comparație, la scrutinul prezidențial din 2016, observatorii Promo-LEX au constatat cel puțin 65 de cazuri confirmate care pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative de către concurenții electorali. La următorul scrutin prezidențial, din 2020, abuzul de resurse administrative practic s-a dublat. Atunci, Misiunea de observare a identificat cel puțin 114 cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative.

Ce reprezintă abuzul de resurse administrative?

Legislația definește abuzul de resurse administrative ca fiind utilizarea infrastructurii, bunurilor, personalului și altor facilități deținute de instituțiile publice în scopuri care nu au legătură cu funcționarea lor oficială, ci cu sprijinirea intereselor politice.

În experiența sa de monitorizare a alegerilor, pe lângă definiția dată de cadrul legal național, Promo-LEX apelează și la noțiunea formulată de Comisia de la Veneția, una mai largă și exhaustivă. Astfel, prin resurse administrative se are în vedere **inclusiv resursele imateriale** de care beneficiază atât titularii funcțiilor, cât și funcționarii publici în alegeri, derivând din controlul acestora asupra personalului din sectorul public, finanțelor și alocărilor, accesul la facilități publice, precum și **resurse de care beneficiază sub formă de prestigiu sau prezență publică** ce provin din poziția lor ca oficiali aleși sau publici și care pot fi transformate în susținere politică sau alte forme de sprijin.

De asemenea, Promo-LEX a constatat că utilizarea resurselor administrative este admisă de actorii interesați nu doar în campaniile electorale, dar și în afara acestora, inclusiv în scop de promovare politică în afara perioadei electorale. Din acest considerent, a fost recomandată reglementarea și interzicerea utilizării acestora pentru întreaga perioadă electorală.

Implicarea persoanelor cu funcții de demnitate publică în campanie

În contextul alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional din 20 octombrie 2024, în perioada reflectată în Raportul nr.3 al Misiunii de Observare, Promo-LEX a identificat cel puțin 30 de cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative, în majoritatea absolută dintre acestea fiind implicați reprezentanții Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) și Maia Sandu.

Un aspect semnificativ al utilizării resurselor administrative îl constituie implicarea persoanelor cu funcții de demnitate publică în activități de campanie electorală. Promo-LEX a documentat cel puțin 11 cazuri în care demnitari publici, precum Dorin Recean, prim-ministrul Republicii Moldova, Dumitru Alaiba, ministrul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Alexei Buzu, ministrul Muncii și Protecției Sociale sau deputați au participat la întâlniri cu alegătorii și au îndemnat deschis la susținerea Maiei Sandu (PAS) și la votul pentru opțiunea „DA” în cadrul referendumului. Aceste activități au fost desfășurate atât în timpul săptămânii de lucru, cât și în zilele de odihnă, ceea ce a generat critici referitoare la influența imaginii publice a demnitarilor asupra alegătorilor.

Promo-LEX a mai identificat 21 de cazuri de agitație electorală realizată de funcționari publici în timpul orelor de lucru, majoritatea vizând la fel PAS și Maia Sandu (19 cazuri). Aceste cazuri includ deplasările oficialilor locali

și funcționarilor bugetari la evenimente de campanie sau distribuirea materialelor de propagandă electorală. Astfel de activități pot avea un impact semnificativ asupra percepției publice, sugerând susținerea instituțiilor publice față de un anumit candidat.

Utilizarea infrastructurii publice și a resurselor umane

În alte cazuri, demnitari și funcționari publici au utilizat infrastructura și resursele instituțiilor publice pentru a promova un anumit candidat. O asemenea situație a fost observată în cadrul unei întâlniri electorale a Maiei Sandu cu angajații Centrului de Sănătate din Puhoi, raionul Ialoveni, în timpul orelor de muncă. Astfel de situații sugerează că activitățile de campanie au interferat cu activitățile normale ale instituțiilor publice, influențând indirect alegătorii.

În cazul PR/BP a fost organizată o întrunire electorală organizată cu alegătorii din Orhei, în timpul orelor de muncă, la care au participat Marina Tauber, deputat în Parlament, dar și unii primari și viceprimari de localități.

Materialul a fost realizat în baza Raportului nr. 3 al Misiunii de observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie.

Raportul nr. 3 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827

Dreptul la adăpost pentru persoanele strămutate intern din regiunea transnistreană

În ultimii 30 de ani, strămutarea internă din regiunea transnistreană, determinată de încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale, continuă să fie o problemă persistentă. Cu toate acestea, legislația națională nu a fost adaptată până în prezent nevoilor și vulnerabilităților specifice ale acestor persoane, cum ar fi nevoia esențială de adăpost temporar. Prin urmare, nu a fost desemnată nicio instituție responsabilă de gestionarea cazurilor de strămutare internă și nu a fost dezvoltat niciun mecanism de coordonare între autoritățile competente. Acestea sunt doar câteva dintre constatările notei analitice „Dreptul la adăpost pentru

persoanele strămutate intern din regiunea transnistreană”, prezentate de către Asociația Promo-LEX, astăzi, 8 octombrie, în cadrul unui eveniment informal, găzduit de Fundația Soros Moldova.

Notă analitică este publicată în contextul în care autoritățile Republicii Moldova și-au manifestat disponibilitatea de a îmbunătăți cadrul legislativ național pentru a reglementa statutul persoanelor strămutate intern și a aborda nevoile lor specifice. Ținând cont de faptul

că protecția și sprijinirea persoanelor strămutate intern reprezintă un proces complex și implică intervenții multiple și coordonate, documentul tratează doar una dintre componentele sale fundamentale, și anume acordarea de adăpost temporar.

Analiza în profunzime a accesului persoanelor strămutate intern din regiunea transnistreană la adăpost temporar relevă următoarele aspecte problematice:

- Autoritățile au răspuns tardiv, ad-hoc și neuniform la solicitările de acordare de adăpost, motiv pentru care victimele din regiunea transnistreană au fost expuse riscului de victimizare repetată sau au fost constrânse să revină prematur la locul de reședință permanent din teritoriul temporar ocupat al țării. Această stare de fapt este scoasă la iveală inclusiv de cele două studii de caz incluse în nota analitică.
- În lipsa unor prevederi clare și a unor linii directoare de coordonare între instituții, persoanele strămutate intern din regiunea transnistreană nu sunt direcționate către adăposturi sau orice altă cazare provizorie din momentul în care autoritățile competente au fost informate cu privire la caz.

- Lipsa unui mecanism național dedicat acestei problematici determină multe victime ale încălcărilor drepturilor omului să rămână în continuare în regiune, în ciuda numeroaselor riscuri.
- Într-o situație mai dificilă se află familiile cu copii strămutate intern, deoarece centrele de plasament pentru adulți gestionate de stat nu pot asigura condiții adecvate pentru găzduirea acestor familii, fapt ce pune în pericol unitatea familiei și siguranța copiilor.
- În lipsa unui parteneriat public-privat între agențiile de profil și organizațiile neguvernamentale, autoritățile competente direcționează tardiv persoanele strămutate intern către serviciile de plasament alternative.
- Nu există nicio informație publicată pe website-urile instituțiilor de profil despre măsurile de sprijin acordate persoanelor strămutate intern sau o linie telefonică care ar putea fi apelată de victimele încălcărilor drepturilor omului din regiunea transnistreană. În aceste condiții, victimele din regiunea transnistreană nu reușesc adesea să identifice și să contacteze autoritățile competente. Prin urmare, ele solicită sprijin de la organizațiile neguvernamentale, care însă nu pot substitui întregul spectru de servicii oferite de stat.

Analiza prezintă inclusiv normele și standardele internaționale privind accesul persoanelor strămutate intern la adăposturi, precum și măsurile implementate de autoritățile ucrainene și georgiene în acest domeniu, care ar putea servi drept sursă de inspirație pentru Republica Moldova. Totodată, documentul conține o serie de recomandări generale și specifice adresate autorităților naționale și partenerilor de

dezvoltare ai țării.

Potrivit Mihaelei Șerpi, autoarea notei analitice: „Lipsa controlului efectiv asupra regiunii transnistrene nu ar trebui să reprezinte un obstacol în dezvoltarea unui mediu sigur pentru persoanele strămutate intern pe teritoriul controlat al țării. Aceste persoane, în calitate de cetățeni și rezidenți ai Republicii Moldova, trebuie să aibă acces nediscriminatoriu la serviciile de sprijinire minime prevăzute de legislația națională și standardele internaționale. În primul rând, pentru a îmbunătăți situația existentă, este necesar ca autoritățile competente să constituie un grup de lucru interministerial, să elaboreze o lege privind strămutarea internă din teritoriul necontrolat al țării și să dezvolte un mecanism național de referire a persoanelor strămutate intern către serviciile specializate de sprijinire”.

„Problema persoanelor strămutate intern din regiunea transnistreană este semnalată de către Asociația Promo-LEX de mai mulți ani. Din păcate, problema persistă până în ziua de azi. De-a lungul anilor, am asistat numeroase cazuri în care persoanele strămutate intern nu beneficiau de suport din partea statului și eram nevoiți să identificăm soluții *ad-hoc*. Sperăm că documentul sus-menționat, recomandările acestuia, dar și discuțiile din cadrul evenimentului de astăzi, să servească drept punct de plecare și să impulsioneze elaborarea și adoptarea legislației și politicilor publice relevante”, a menționat Ion Manole, Directorul Executiv al Asociației Promo-LEX.

Gestionarea eficientă a cazurilor și asistarea persoanelor strămutate intern din regiunea transnistreană necesită o atenție sporită din partea autorităților constituționale. Ne bucurăm să susținem eforturile Asociației Promo-LEX în acest domeniu și sperăm să identificăm soluții viabile în acest sens, a spus Oxana Brighidin, Ofițeră de Programe din cadrul Fundației Soros Moldova.

Evenimentul a întrunit deputați, reprezentanți ai Biroului politici de reintegrare, Oficiului Avocatului Poporului, Cancelariei de Stat, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Agenției Teritoriale de Asistență Socială, Inspectoratului General pentru Migrație și reprezentanți ai societății civile.

Nota analitică poate fi accesată [aici](#).

Evenimentul a fost organizat de Asociația Promo-LEX, în parteneriat și cu suportul financiar oferit de Fundația Soros Moldova și National Endowment for Democracy, în cadrul proiectelor „Promovarea respectării drepturilor omului în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană” și „Promovarea respectării drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova”.

**Notă Analitică / Dreptul la
adăpost pentru persoanele
strămutate intern din**

regiunea transnistreană

RAPORTUL nr. 3 | Misiunea Promo-LEX de Observare a alegerilor prezidențiale și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024

Promo-LEX a prezentat Raportul nr. 3 al Misiunii de observare a scrutinelor din 20 octombrie

Promo-LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Asociația Promo-LEX a prezentat astăzi cel de-al treilea raport al Misiunii de observare (MO) a alegerilor prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie, care conține constatările din perioada 18 septembrie – 1 octombrie. Raportul reflectă în principal începutul campaniei electorale, cadrul legal relevant acestui proces, prestația competitorilor electorali, dar și activitatea organelor electorale orientate spre pregătirea alegerilor din 20 octombrie.

Cadrul legal. MO Promo-LEX constată lipsa unui cadru legal explicit în contextul comasării scrutinelor, a particularităților desfășurării campaniilor electorale pentru două scrutine paralele și a implicării în campanie a subiecților neînregistrați pentru unul dintre aceste scrutine. Astfel, candidații independenți la alegerile prezidențiale și grupurile de inițiativă sunt plasați într-o poziție inegală, deoarece legislația nu le acordă aceleași drepturi ca și partidelor politice sau blocurilor electorale înscrise în calitate de competitori electorali în ambele scrutine.

De asemenea, deși au fost introduse reglementări legale care să sancționeze implicarea cultelor religioase în campania electorală, cazuri de agitație electorală desfășurate de reprezentanții acestora au fost observate și în cadrul acestor alegeri. În 2016, Curtea Constituțională a stabilit clar că implicarea cultelor religioase în alegeri încalcă Constituția.

MO Promo-LEX recomandă reprezentanților cultelor religioase să se abțină de la desfășurarea activităților de agitație electorală. În același timp, Poliția ar trebui să examineze și să sancționeze în mod eficient cazurile de implicare a cultelor religioase în activitățile de agitație electorală.

Organele electorale și administrația publică. În perioada monitorizată, Comisia Electorală Centrală (CEC) a adoptat 106 hotărâri și a acreditat 527 observatori, dintre care 425 naționali și 102 internaționali. La nivel local, consiliile

electorale (CECE) au funcționat bine, cu unele excepții. În trei CECE au fost efectuate modificări în componența nominală a membrilor. A fost înregistrat câteva acțiuni de intimidare a funcționarilor CECE.

O situație aparte a avut loc în cadrul CECE nr. 38, care a constituit doar două din cele cinci birouri electorale ale secțiilor de votare stabilite de CEC în Federația Rusă. Amintim că, CEC este singura instituție care poate decide numărul secțiilor constituite peste hotare, în comunicare cu MAE. MO Promo-LEX consideră că MAE și CECE nr. 38 trebuie să se conformeze prevederilor legale și hotărârilor CEC în vederea implementării în termen a acțiunilor de organizare a alegerilor în străinătate.

Litigii electorale. Capitolul privind litigiile electorale menționează contestații depuse la CEC și CECE referitoare la încălcări ale legislației, precum utilizarea resurselor administrative, donații, implicarea minorilor în campanie și agitația electorală neconformă. Termenele de soluționare a contestațiilor au fost respectate în cadrul CEC.

În adresa instanțelor de judecată au fost înaintate opt acțiuni, care au vizat excluderea formațiunii politice din lista partidelor cu drept de participare la alegeri, constituirea secțiilor de votare, refuzul de înregistrare în calitate de persoană de încredere. Acestea au fost examinate de către instanțele de judecată într-un termen ce a variat de la 2 la 10 zile, termenul legal de soluționare fiind depășit în două cazuri.

Desemnarea și înregistrarea competitorilor electorali. După verificarea semnăturilor, 11 candidați au fost înregistrați, dintre care cinci independenți, cinci susținuți de partide și unul de un bloc electoral. Igor Munteanu a fost respins pentru lipsa semnăturilor valabile. Per total, 14% dintre semnături au fost invalidate, un procent mai mic față de scrutinul anterior. Comparativ cu scrutinul prezidențial din 2020,

numărul total de candidați a crescut, iar ponderea femeilor care candidează a ajuns la 36%.

În cadrul referendumului constituțional, 15 participanți au fost înregistrați, majoritatea susținând opțiunea „DA”. Trei cereri de înregistrare ca participant au fost respinse din motive procedurale.

Prestația competitorilor electorali. În primele zece zile de campanie, Promo-LEX a observat cel puțin 792 de activități de promovare a concurenților electorali și a referendumului constituțional. Cele mai multe activități au fost organizate de PAS și Maia Sandu, urmați de Alexandr Stoianoglo (PSRM) și Renato Usatîi. Chișinău a fost orașul care a găzduit cele mai multe evenimente (16%), urmat de Bălți și alte regiuni. PR/BP Victorie a promovat întâlniri electorale în canale închise și a stimulat prin remunerarea participanților organizarea protestelor anti-referendum/anti-UE.

Publicitatea electorală a fost observată în cel puțin 1.404 cazuri, cele mai frecvente forme fiind materialele de vizibilitate și materialele de informare tipărite. PAS și Maia Sandu au fost lideri și în utilizarea publicității electorale. Totodată, s-au raportat 32 de cazuri de utilizare abuzivă a resurselor administrative, majoritatea vizând PAS și Maia Sandu (PAS). Alte aspecte urmărite au inclus transportarea organizată a alegătorilor la evenimentele electorale, implicarea cultelor religioase și acte de corupere a alegătorilor.

În perioada monitorizată au fost semnalate cazuri de oferire de bunuri și alimente în schimbul participării alegătorilor la evenimente electorale, fiind vizat BP Victorie.

La fel, au fost raportate presupuse acte de intimidare a competitorilor. Doi reprezentanți ai PCRM au fost reținuți în timp ce distribuiau flyere cu opțiunea NU la referendum, acestea fiindu-le confiscate fără explicații clare. De

asemenea, candidatei Irina Vlah i s-a blocat accesul la o locație de campanie de către forțele de ordine.

Finanțarea alegerilor și a campaniei electorale. Veniturile raportate de candidații la alegerile prezidențiale, în perioada 20-30 septembrie 2024, au totalizat aproape 13 milioane de lei, majoritatea provenind din fonduri ale partidelor politice. Maia Sandu, Alexandr Stoianoglo și Renato Usatîi sunt candidații care au raportat 89% din veniturile totale. În cazul referendumului, doar PAS a raportat venituri, acestea provenind din alocații de la bugetul de stat și donații.

Cheltuielile totale raportate au fost de peste 8,3 milioane de lei, dintre care 90% au fost declarate de trei candidați – Maia Sandu, Renato Usatîi și Alexandr Stoianoglo. Cele mai mari cheltuieli au fost în principal pentru materiale promoționale și pentru producția și difuzarea de spoturi publicitare. În contextul referendumului, PAS a declarat cheltuieli de peste 1,2 milioane de lei, în special pentru materiale promoționale și organizarea de activități electorale.

Monitorizarea civică a finanțării campaniei electorale de către Promo-LEX a relevat discrepanțe între cheltuielile estimate și cele declarate de competitorii electorali. Observatorii au estimat costuri pentru diverse activități, precum recompensarea voluntarilor, materiale promoționale, și publicitate online, utilizând prețuri minime de piață.

Pentru campania prezidențială, cheltuielile neraportate au fost estimate la peste 2,2 milioane lei, cele mai mari fiind pentru materiale promoționale (88%). De asemenea, s-au identificat discrepanțe legate de recompensarea agitatorilor, organizarea evenimentelor și transport. Candidații cu cele mai mari cheltuieli neraportate au fost Alexandr Stoianoglo (PSRM), Vasile Tarlev (PPVM) și Irina Vlah (CI).

În contextul referendumului constituțional, cheltuielile neraportate au însumat peste 1,1 milioane lei. Acestea s-au concentrat pe materiale promoționale (50%), publicitate pe rețele sociale (23%) și transport (17%). Participanții la referendum în cazul cărora au fost estimate aceste cheltuieli sunt PR/BP Victorie, PCRM, PAS și MAN.

Discursul de ură și instigare la discriminare. În perioada 9 – 22 septembrie 2024, au fost raportate cel puțin 14 cazuri de discurs de ură, majoritatea având loc în context politic și electoral. Între acestea, 6 cazuri au fost legate direct de alegerile electorale, având peste 134.000 de vizualizări și 368 de distribuiri. Au fost identificate și manifestări de discriminare prin asocieri negative între politicieni și probleme de sănătate mintală, precum și mesaje sexist și homofob.

Raportul nr. 3 al Misiunii de observare poate fi accesat [aici](#).

Misiunea de observare este susținută financiar de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Uniunea Europeană și Fondul German Marshall din SUA, Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Organizația Internațională a Francofoniei și Fundația Soros Moldova. Misiunea de observare este realizată sub egida Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte.

Pentru informații suplimentare:

Dumitrița Ciuvaga

Comunicatoare

Asociația Promo-LEX

Tel: +373 68 800 827